SABINA TEIUŞ
(1937–2010)

Ştiinţa românească, lexicografia clujeană în special, a trebuit să se plece cu durere în faţa unui destin care, într-o duminică toridă din iulie, a oprit curgerea firească a zilelor pentru dr. Sabina Teiuş, distins cercetător principal gradul I la Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară „Sextil Puşcariu" şi prietena multora dintre cercetătorii de la acelaşi institut sau din alte filiale academice, cadre universitare din ţară şi din străinătate.

Eminenta lingvistă a trecut la cele veşnice mult prea devreme, învinsă de o boală care s-a instalat cu mai mulţi ani în urmă şi cu Sabina Teiuş s-a luptat neîntrerupt, cu o voinţă rară până în ultima clipă, continuându-şi viaţa obişnuită, cu participări la evenimente ştiinţifice şi culturale sau la întâlniri prieteneşti, adesea iniţiate şi organizate de ea însăşi.

Plecată dintr-un sat ardelean, Cuzdrioara, jud. Cluj, cu ambiţia şi perseverenţa proprii omului de la ţară însetat de cunoaştere, aşa cum era şi tatăl ei, Sabina Teiuş, după absolvirea Liceului Pedagogic din Gherla, a urmat Facultatea de Filologie-Istorie şi Filosofie, Secţia limba şi literatura română a Universităţii din Cluj, la terminarea căreia, în 1958, a fost repartizată prin decizie guvernamentală la Institutul de Lingvistică al Filialei din Cluj a Academiei Române, unde a rămas până la pensionare, în 1997 şi după aceea, cu jumătate de normă până în 2005.

Aici, după propria-i mărturisire din cartea *Aşa a fost*, aflată pe internet, încă în faza de corectură, a dat şi a luat toate examenele şi concursurile posibile; concursul pentru principal II din 1979 a fost ratificat abia în 1990. „Mi-am onorat titlul cât am putut mai bine, căci mi-a plăcut munca de cercetător al limbii române" – scria ea.

Ca membră a colectivului de lexicografie, Sabina Teiuş a avut norocul să se afle printre cei aleşi ca, într-o atmosferă ştiinţifică de rigoare, dăruire, pasiune, să continue elaborarea Dicţionarului tezaur al Academiei Române, început şi publicat în parte de ilustra pleiadă a lingvisticii româneşti, sub conducerea lui Sextil Puşcariu. Este opera fundamentală căreia i s-a dedicat, începând chiar din primii ani când s-au reluat lucrările pentru seria nouă, fiind unul dintre autorii cu cea mai bună pregătire ştiinţifică, într-o profesie complexă, în care se cer cunoştinţe ample din variate domenii ale lingvisticii, şi nu numai. A colaborat la operaţia de redactare şi la cea superioară, de revizie (şi finală) pentru şase volume elaborate la Cluj, *O* (1969), *R* (1975), *T* (două volume, 1982, 1983), *Ţ* (1994, premiat de Academie cu Premiul „B. P. Hasdeu"), *U* (2002), *L* (2008).

De curând ne-am bucurat împreună de finalizarea monumentalei lucrări, în 37 de volume, şi ne-am emoţionat la primirea celei mai înalte distincţii „Meritul Academic", conferit colectivului de lexicografi clujeni.

DACOROMANIA, serie nouă, XV, 2010, nr. 2, Cluj-Napoca, p. 169-172

Cunoştinţele şi experienţa bogată, acumulate prin munca la *Dicţionarul tezaur,* au recomandat-o pe Sabina Teiuş pentru a participa la lucrări preliminare ale altor tipuri de dicţionare ale limbii române – analogic, confruntativ de omonime şi etimologic – aflate în planurile ştiinţifice ale institutului. Acestea i-au folosit şi pentru elaborarea, în particular, împreună cu două colege, Elena Comşulea şi Valentina Şerban, a câtorva apreciate dicţionare de interes mai general, adresate unui public larg, elevilor în special: *Dicţionar al limbii române. Explicativ. Practic* (DEP) (1995, Editura „Vlad & Vlad”), *Dicţionar de expresii şi locuţiuni,* în două ediţii (1998, 2007, Editura „Ştiinţa” Chişinău), *Dicţionar explicativ al limbii române de azi,* tot în două ediţii (2004, 2007, Editura „Litera Internaţional”), a doua şi în versiune electronică, *Dicţionar uzual al limbii române* (DULR) (2008, Editura „Paralela 45”), fiecare dintre acestea cu specificul lui. Le adăugăm *Glosarul Bibliei de la Blaj 1795,* tradusă după Septuaginta de Samuil Micu (Roma, 2000), ediţie jubiliară la 300 de ani de la Unirea cu Roma, lucrare căreia Academia Română i-a acordat Premiul „B. P. Hasdeu”.

La fel de mare a fost pasiunea Sabinei Teiuş pentru gramatică, domeniu căruia i se înscriu o serie de studii[1] şi teza de doctorat, sub conducerea prof. dr. doc. Romulus Todoran, susţinută în 1976 şi publicată sub titlul *Coordonarea în vorbirea populară românească,* în 1980, în care se întâlnesc şi prime abordări în lingvistica românească a anumitor teme (delimitarea enunţurilor într-un text vorbit, monografia sintaxei dialectale). Împreună cu volumul complementar *Subordonarea în frază în dacoromâna vorbită* de Magdalena Vulpe, a primit din partea Academiei Premiul „Timotei Cipariu”. Cunoştinţele de sintaxă dialectală le-a fructificat şi în primul semestru al anului universitar 2001/2002, într-un curs de masterat în cadrul Facultăţii de Litere de la Universitatea „Babeş-Bolyai”.

La începuturile activităţii ştiinţifice, Sabina Teiuş a manifestat un interes deosebit pentru onomastică, elaborând capitolul *Prenumele* şi *Glosarul* respectiv pentru *Monografia lingvistică a Văii Bistriţei-Bicaz,* cercetare soldată nu numai cu evidenţierea specificului în sistemul de denominaţie al zonei respective, dar şi cu discutarea unor probleme teoretice[2], contribuţiile originale (ex.: conceptul de nume propriu) fiind apreciate de specialişti.

---

[1] *Valori apropiate de subordonare ale conjuncţiei* ***şi*** *în fraza populară*, în SCL, 1969, nr. 4, p. 427-432; *Delimitarea enunţurilor în graiurile dacoromâne*, în CL, XVI, 1971, nr. 1, p. 109-120; *Există coordonare conclusivă?*, în CL, XXII, 1977, nr. 2, p. 239-241; *Despre* ***ca şi***, în CL, 1980, nr. 2, p. 205-208; *Pe marginea articolului* ***(nişte, niscai, niscaiva)***, în CL, XXXVIII, 1993, nr. 1-2, p. 249-253 etc.

[2] *Tendinţe noi în sistemul prenumelor din comuna Cuzdrioara (raionul Dej)*, în CL, VI, 1961, nr. 2, p. 415-421; *Sufixe noi în antroponimia românească*, în LR, 1962, nr. 2, p. 151-153; *Despre formele hipocoristice ale prenumelor din Valea Bistriţei (Bicaz)*, în CL, VII, 1962, nr. 1, p. 45-51; *Criteriile de alegere a prenumelor în Valea Bistriţei*, în CL, VII, 1962, nr. 2, p. 315-322; *Chestionar onomastic* (în colaborare cu alţi patru autori), în CL, IX, 1964, nr. 2, p. 239-261; *Modernizarea sistemului de denominaţie cu prenume în Valea Bistriţei (Bicaz)*, în CL, X, 1965, nr. 1, p. 179-185; *Despre conceptul de nume propriu şi sfera onomasticii*, în LR, 1967, nr. 6, p. 513-516; *Contribuţii la studiul sferei şi locului onomasticii în lingvistică*, în SMO, 1969, p. 7-11 etc.

Deschiderea spre abordări interdisciplinare s-a concretizat prin asigurarea pentru revista „Sociolingvistica”, Max Niemeyer Verlag, Tübingen, pe anii 1986–1991, a rubricii *Soziolinguistische Bibliographie europäischen Länder für... – R* [România], precum şi prin participarea la activităţile Grupului român de lingvistică aplicată (1987), afiliat la AILA.

Un alt capitol important din activitatea Sabinei Teiuş este preocuparea pentru corectitudinea limbii, care – considera ea – se poate asigura prin informarea competentă, dar şi la nivelul de înţelegere a vorbitorilor; de aceea, mai ales după 1990, a avut o serie de intervenţii profilate pe probleme de cultivare a limbii la Radio Cluj, Radio Bucureşti şi în presă. O lucrare de colaborare este *Limba română corectă. Probleme de ortografie, gramatică şi lexic* (Editura Ştiinţa, Bucureşti), care, deşi publicată în 1973, este consultată şi astăzi cu succes.

Amintim şi perioada pe care Sabina Teiuş o considera una dintre cele mai frumoase din viaţă, 1981-1985, când s-a aflat la Universitatea „La Sapienza” din Roma, în calitate de lector de limba şi literatura română, fiind aleasă dintre trei solicitanţi de către distinsa profesoară Rosa del Conte, care a predat mulţi ani limba română la acea universitate.

A susţinut şi cursul de civilizaţie, limbă şi literatură românească la Accademia di Romania in Roma, participând şi la organizarea diferitelor manifestări culturale în cadrul acelei instituţii. De asemenea, alături de prof. Luisa Valmarin a luat parte la organizarea Simpozionului închinat lui Eminescu, în 1984, la Facultatea de Litere şi Filosofie a Universităţii „La Sapienza” şi, mai târziu, în aprilie 1997, a unui colocviu internaţional cu tema „Lessico, lessicografia ed insegnamento”, la care a participat cu comunicări aproape întreg colectivul de lexicografie românească din Institutul „Sextil Puşcariu” – un dar pentru colegele şi prietenele pe care le-a iubit mult.

S-a împlinit prezicerea ţigăncii din „dulcea mea copilărie” – cum se exprima – şi paşii au purtat-o la Papa de la Roma.

În perioada „romană” şi în cea imediat următoare, după revenirea în ţară, a prezentat sau a publicat unele comentarii literare interesante[3], care completează profilul intelectual al cercetătorului Sabina Teiuş.

Anii petrecuţi în Italia, unde a cunoscut arta nemuritoare, apoi călătoriile în alte părţi ale lumii (evocate în cărţile *O zi la Roma*, 2008 şi *Chile – ţară de vis*, 2009; intenţiona să scrie şi despre Noua Zeelandă, unde trăieşte fiica sa Adriana, folosind descrierile şi imaginile trimise de aceasta, într-o carte cu titlul *Ţara în care n-am fost niciodată*), toate acestea i-au lărgit orizontul de cunoaştere, aşa încât Sabina Teiuş este nu numai un lingvist excepţional, dar şi un rafinat om de cultură,

---

[3] *Octavian Goga – il poeta dell'unitá nazionale romena*, în „Balcanica” (Roma), 1984, nr. 3, p. 33-39; *Il personaggio femminile del poema „Luceafărul” di Eminescu*, în *Il momento Eminescu. Aspetti e i problemi della ricezione dell'opera letteraria*, Bucureşti, Editura Eminescu, 1987, p. 156-163; *Lirică feminină italiană: Maria Racioppi şi Anna Angrisani,* în „Tribuna”, 28 sept. 1986; *Umberto Eco, Comicul şi regula,* în „Tribuna”, 30 oct. 1986, p. 8.

un scriitor talentat, o persoană sensibilă la frumosul pe care-l descoperea peste tot, ştiind să se încânte de cele mai mărunte minunăţii ale naturii, pe lângă care trecem prea nepăsători în graba preocupărilor noastre cotidiene.

Am selectat câteva dintre contribuţiile ştiinţifice ale Sabinei Teiuş, e adevărat pe cele mai importante, dar sunt şi alte aspecte care ar trebui evidenţiate: mai multe detalii asupra celor 70 de studii, articole, recenzii, cronici şi cca 60 de comunicări publicate sau prezentate în ţară şi în străinătate, cu sublinierea ideilor originale, aportul în cadrul colegiului de redacţie al revistei „Cercetări de lingvistică”, actuala „Dacoromania”, şi, nu în ultimul rând, competenţa şi dăruirea cu care, începând din 1995, când a fost abilitată să conducă doctorate în ramura Filologie, i-a îndrumat cu talent de profesor pe cei şapte doctoranzi în toate etapele pregătirii lor, până la finalizarea tezelor şi obţinerea titlului de doctor.

De asemenea, apreciem activitatea depusă ca director adjunct al institutului într-o anumită perioadă (1 aprilie 1990–21 iunie 1991) şi aportul îndelungat la lucrările Consiliului ştiinţific, în calitate de membru al acestuia.

Cei care am stat în preajma Sabinei Teiuş, cei cu care a colaborat îndeaproape, dar şi cei care au cunoscut-o doar prin lucrările publicate, doctoranzii, cititorii cărţilor ei literare, cu toţii apreciem valoarea operei şi a personalităţii sale, cunoştinţele profunde în domeniile care o interesau (lexicografia, onomastica, istoria limbii, gramatica), spiritul organizatoric, generozitatea şi sensibilitatea deosebite, exigenţa şi acribia în tot ceea ce făcea.

O însoţim pe Sabina Teiuş cu gândul şi cu sufletul în zborul ei spre eternitate, dorindu-i pacea şi liniştea bine meritate.

ELENA COMŞULEA
Institutul de Lingvistică şi Istorie Literară
„Sextil Puşcariu”
Cluj-Napoca, str. Emil Racoviţă, 21